

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum habeat plus de ratione mali culpa vel pœna.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

malis culpe formaliter sed effectus eius q est pena. F
Malum autem culpe formaliter est privatio mo-
di, speciei & ordinis in ipso actu voluntaris.

Ad octavum dicendum, q corruptio boni i actione
ne i quatuor hmodi, no e pena agens p se loquedo sed
cet pena actionis, si actioni puniri copeteret: sed ex
hac corruptione, vel privatione actionis, coseq ali
qua corruptio vel privatio i agere, q hert rone pene.

Ad nonum dicendum, q poena fm q comparatur
ad subiectum, est malum, inquantum privat illud ali-
quo modo: sed secundum quod comparatur ad
agens qui infert poenam, sic interdum habet ratio-
nem boni, quando puniens propter iustitia punit.

In corp. art.

Ad x. dicendum, q ista divisio, sicut dictu est, no est
mali coiter accepti: sed mali fm q in ronal creatu-
ra invenitur, in qua non potest esse aliquod malum

In corp. art.

quod non sit culpa vel pena, vt dictum est. Intell. ge-
dum tamen est, q no omnis defectus habet ratio-
nem mali, sed defectus boni quod natum est haberi.
Vnde non est defectus homini qui non potest
volare, & per consequens nec culpa est, nec poena.

Ad xi. dicendum, quod incommoda vel damna
qua quis nesciens patitur, licet non sint contra vo-
luntatem actualem, sunt tamen contra voluntatem
naturalem, vel habituaalem, vt dictum est.

In corp. art.

Ad xii. dicendum, quod bonum utile ordina-
tur in delectabile & honestu, sicut in finem. & sic
duo sunt principalia bona, scilicet honestum & de-
lectabile, quibus opponuntur duo mala, culpa qui-
dem honesto, poena vero delectabili.

Ad xiii. dicendum, quod de singulis horum
trium bonorum, scilicet naturae, gratiae, & gloriae,
est considerare formam & actum. secundum quam
differentiam culpa a poena distinguitur, vt dictu est.

In corp. art.

ARTICULUS V.

Vtrum plus habeat de ratione mali, an poena vel culpa.

Quinto quaeritur, quid habeat plus de ratio-
ne mali, vtru poena vel culpa, & vtrq poena. Si-
cut. n. se habet meritum ad primum, ita se habet
culpa ad poenam: sed primum est maius bonum q
meritum, ergo poena est magis malum quam culpa.

¶ 2 Præ. Illud est magis malum quod opponit ma-
gis bono: sed poena opponitur bono agentis, culpa
autem bono actionis. Cum ergo melius sit agens
quam actio, videtur quod peius sit poena quam cul-
pa. Sed dicendum quod culpa est magis malum
quam poena, inquantum separat a summo bono.

¶ 3 Sed contra, Nihil magis separat a summo bono,
quam ipsa separatio a summo bono: sed ipsa separa-
tio a summo bono est poena. ergo adhuc poena est
maius malum quam culpa.

¶ 4 Præ. Finis est magis bonum quam ordo ad fi-
nem: sed ipsa privatio finis est poena, qua dicitur ca-
rentia visionis divinae, malum autem culpe est per
privationem ordinis ad finem. ergo maius malum
est poena quam culpa.

¶ 5 Præ. Magis malu est privari possibilitate ad actu
q solo actu, sicut maius malu est cecitas p qua priva-
tur potentia visiva, q tenebra per quam impeditur
ipsa visio: sed culpa opponitur ipsi merito, privatio
autem gratiae per quam est possibilitas ad meredu
est poena. ergo poena est magis malum quam culpa.
Sed dicendum, quod culpa est magis malum quam
poena, quia etiam huius poenae culpa est causa.

¶ 6 Sed contra, Licet in causis p se, ca sit porior effe-
ctu: tñ hoc non est necessarium in causis per acci-
dens. Coningit. n. causam per accidens esse minus bo-

num q effectum, sicut effusio sepulchri est causa
accidens inuentionis thesauri. & similiter contingit
causam per accidens esse minus malum q effectum
sicut impingere ad lapide est minus malum q mo-
dere in manus hostis psequentis, qd per accidens
hoc sequit: sed poena est effectus culpe per accidens
non enim qui peccat, intendit incidere in poenam
non ergo sufficit ad hoc quod culpa sit magis ma-
lum quam poena, hoc quod culpa est causa poenae.

¶ 7 Præ. Si culpa habet rationem mali, quia est cau-
sa poenae: ergo malitia culpe est propter malitiam
poenae: sed propter quod vnumquodque est magis
magis, ergo poena erit magis malum quam culpa.

¶ 8 Præ. Quod dicitur de aliquo formaliter, vnde dicitur
uenit ei qd dicitur de aliquo causaliter, sicut veniunt
sanum animal q medicina. Si ergo malitia culpe
renditur fm hoc q est causa poenae, sequitur q ma-
gis malu sit poena q culpa: quia malum dicitur
causaliter de poena vero formaliter. Sed dicendum
quod malum dicitur etiam de culpa formaliter.

¶ 9 Sed contra, Formaliter dicitur aliquid malum, in-
tendit sibi privatio boni: sed maius bonu e qd
li p ipsam privatione q est poena. si ipse finis qd
uar per malu qd inest culpe, qd est ordo ad finem
ergo adhuc magis malum erit poena quam culpa.

¶ 10 Præ. Sicut dicit Dion. 4. c. de diu. nom. Nihil
respicies ad malu operat, & id dicit q malum est
per voluntate. ergo quod magis est per voluntatem
magis est malu: sed poena est magis per voluntatem
q culpa, quia de rone pene est vt sit voluntatem.

¶ 11 Præ. Sicut de ratione boni est, q sit appetit
le, ita de ratione mali e, q sit fugibile: ergo qd est
magis fugibile, e magis malu: culpa ar fugit p peccat
& sic poena magis fugit, q p qd vnumquodque
Iud magis. ergo poena est magis malu quam culpa.

¶ 12 Præ. Sequens privatio plus nocet q primum: sed per
sequens vulnus plus nocet q primum: sed per
sequit ad culpam. ergo plus nocet q culpa, ergo
est magis malu, quia malum dicitur inquantum
nocet: secundum Aug. in Enchi.

¶ 13 Præ. Poena destruit subiectu, quia mors est po-
na qdam, culpa aut non: sed solum comaculat. ergo
plus nocet poena quam culpa, ergo est magis malu.

¶ 14 Præ. Illud quod peligit a viro iusto, praeter
esse minus malum: sed Loth cu esset iustus prope-
git culpam poenae, offeres. s. filias suas libidini. Sed
mitatum, quod erat culpa, ne pateretur inuerti
domo sua, dum hostib. suis violentia inferretur
quod est poena, ergo poena est magis malu q culpa.

¶ 15 Præ. Deus pro peccato i tali inferri poenam
na, quia ut dicit Greg. Aeternum est quod creatu-
r pale quod delectat: sed malum aeternu est poena
malum i pale, sicut & bonum aeternu melius est
porali, ergo poena est magis malum quam culpa.

¶ 16 Præ. Scdm Phil. in 2. Topic. malu est in pnti
q bonu: sed poena est in plurib. q culpa, quia malum
niunt sine culpa: ois aut culpa her ad minus po-
annexam, ergo poena est magis malu quam culpa.

¶ 17 Præ. Sicut in bonis finis est melior h s. qd
ad finem, ita in malis est peior: sed poena est finis
pa ergo poena est magis malum quam culpa.

¶ 18 Præ. A qualibet culpa potest homo libera-
vnde reprehenditur Caym qui dixit Gen. 4. Malu
est iniquitas mea, quam ut veniam merear: sed
qua poena est a qua non potest homo liberari
na inferni, ergo poena est magis malu quam culpa.

¶ 19 Præ.

¶ 19 Præ. Quādo aliqd fm analogiā dī de pluribus, de illo vī prius dici, quod magis est famosum tale: sed magis est famosum, q̄ pena sit malū quā culpā, quia plures reputant penā pro malo q̄ culpam. ergo malum per prius dī de poena, quā de culpa.

¶ 20 Præ. Fomes est ex quo oīa peccata oriunt. & sic est prius quā aliquid peccatū: sed fomes est q̄ dā poena. ergo poena est magis malū, quā culpa.

SED CONTRA, Illud quod odunt magis boni, est magis malum, quā illud quod magis odit mali: sed sicut Aug. dicit 3. de Civ. Dei, Mala poenę magis odunt mali, mala vero culpę magis odunt boni. ergo culpa est magis malum, quā poena.

¶ 2 Præ. Secūdu Aug. in lib. de Natura boni, Malū est privatio ordinis, sed pl̄ elōgā ab ordine culpa, quā poena q̄ culpa de se inordinata est, ordinatā aut̄ per penā. ergo culpa est magis malū, quā poena.

¶ 3 Præ. malum culpę opponitur bono honesto, malum vero poenę bono delectabili: sed bonū honestum est melius quā bonum delectabile, ergo malum culpę est peius, quā malum poenę.

RESPON. Dicendum, q̄ ita quæstio superficialiter facilis vī propter hoc, q̄ multi penas non comprehendunt nisi corporales, vel quæ afflictionē seu sui ingerunt, quæ absq; dubio minus habent de ratione mali, quā culpa, quæ opponit gratiā & gloriā: sed quia etiā privatio gratiæ & glorię, penę q̄dam sunt videntur ad minus ex æquo causam mali habere, si consideretur bonum cui vtrumq; malū opponit, q̄ est privatio ipsius finis ultimi qd̄ est optimum, penę rōnem habet: sed evidētibus rōnibus ostendi pōt, q̄ culpa simpliciter habeat plus de rōne mali. Primo quidē, quia omne quod facit subiectum tale, magis est tale, quā q̄ subiectum tale facere non potest. sicut si album inest alicui, ita quod subiectum per hoc album dī nō potest, minus habet de rōne albi, quā si per hoc nāt subiectum album. quod enim inest alicui, ita q̄ nō afficiat & denominet suum subiectum, vī inest fm quidē simpliciter autem, quod suum subiectum afficit & denominat. manifestum autem est, q̄ ex malo culpę dī malus ille cui inest, non autē ex malo poenę in quantum hmōi. Vnde Dion. dicit 4. capi. de Di. no. quod puniri non est malum, sed fieri poena dignum. vnde consequens est, q̄ malum culpę plus habeat de ratione mali, quā malum poenę. Causa aut̄ quare ex malo culpę aliquid dī malum, & non ex malo poenę, hinc accipienda est. Bonum enim & malum dī cū simpliciter quidem fm actum, fm quid vero fm potentiam: posse. n. esse bonum vel malum non simpliciter, sed fm quid bonū vel malum est. Actus aut̄ est duplex, s. primus qui est habitus vel forma, & secundus qui est operatio: sicut sciētia & cōsiderare. Actū autē primo inherente adhuc adest potētia ad actum fm, sicut sciens nondum actū considerat: sed cōsiderare potest simpliciter ergo bonum vel malum dicimus fm actum secundū, qui est operatio: secundum vero actum primum attendit bonum vel malum quodāmodo fm quid. Manifestū est autem, q̄ in habentibus voluntatem, per actum voluntatis quælibet potentia & habitus in bonum actum reducitur: quia voluntas habet pro obiecto vniuersale bonum, sub quo continentur oīa particularia bona, propter quæ operantur potentia & habitus quæcumque. Semper autem potentia, quæ tendit ad finem principalem, mouet per suum imperium potentia, quæ tendit ad finē secundarium:

A sicut gubernatoria ars imperat nauifactori, & militaris equestris. Non. n. ex hoc ipso, q̄ aliquis habet habitum gramatice bene loquitur, potest enim habens habitum non vti habitu, aut contra habitum agere, sicut cum gramaticus scienter solocismum facit: sed tunc recte operatur secundum artem, qm̄ vult. Et ideo homo qui habet bonam voluntatem, dicitur simpliciter bonus homo, quasi per actum bonę voluntatis omnib. quæ habet bene vtatur. Et hoc vero, q̄ habet habitum gramatice, nō dicitur bonus homo, sed bonus gramaticus & similiter est de malo. Quia ergo malum culpę est malū in actu voluntatis, malum aut̄ poenę est privatio eius, quod voluntas pōt uti quocumq; modo ad bonam operationem. inde est q̄ malum culpę facit hominem simpliciter malum, non autem malum poenę.

B Secunda ratio est, quia cum Deus sit ipsa essentia bonitatis, quanto aliquid magis est alienum a Deo, tāto habet magis rationem mali: magis aut̄ alienum est a Deo culpa q̄ poena. Nam Deus est actor poenę, non autem actor culpę. ex hoc ergo apparet, q̄ culpa est magis malum, q̄ poena. Causa autem quare Deus est actor poenę, non autem culpę, hinc sumitur. malum enim culpę, quod est in actu voluntatis opponitur directe actui charitatis, quæ est prima perfectio & principalis voluntatis. charitas autem ordinat actum voluntatis in Deo, non autem solū sic, q̄ homo bono diuino fruatur, hoc enim pertinet ad amorem, qui dicitur concupiscentiæ: sed fm q̄ bonum diuinum est in ipso Deo, quod ad amorem amicitia pertinet. hoc autē non potest esse a Deo, q̄ bonum diuinum fm q̄ in se ipso est quis non velit, cum e contrario Deus omnem voluntatem inclinet ad volendum quod ipse vult: vult autē summum bonum fm q̄ in se ipso est. Vnde malum culpę non pōt esse a Deo, potest autem Deus velle, q̄ ipsum bonum diuinum, vel quodecumq; aliud bonum sub eo subtrahatur alicui, qui ad hoc opportunitatem non habet. hoc n. bonum ordinis exigit, ut nihil habeat id quo dignum non est. Ipsa autē subtractio boni increati, vel cuiuscumq; alterius boni ab eo qui indignus est, rationem poenę hēt. Deus ergo est actor poenę sed actor culpę esse nō pōt. Tertia rō est, quia illud malū, qd̄ sapiens artifex inducit ad vitādū illud malū, minus habet de ratione mali, q̄ illud malum, ad qd̄ vitādū inducit. sicut si medicus sapiens præcidat manū ne pereat corpus, manifestū est q̄ minus malū est p̄cisio manus, q̄ destructio corporis. Manifestū est aut̄, q̄ Dei sapientia penā inducit ad hoc, q̄ vitetur culpa, vel ab eo qui puniit, vel saltē ab alijs, fm illud Job. 19. Fugite a facie iniquitatis, qm̄ vltor iniquitatis est gladius. Sic ergo pater, q̄ malus malū est culpa, ad cuius emittationem inducitur poena, quā ipsa poena. Quarta ratio est: quia malū culpę consistit in operari: malum aut̄ poenę in hoc quod est pati, sicut supra dictū est. Quod autē hēt operationem malam, ostendit iam esse malū, quod aut̄ paritur aliquid mali, non p̄ hoc ostendit malū esse, sed esse quasi in via ac malum, q̄ qd̄ parit aliquid, mouetur ad illud. sicut ex ipsa claudicatione ostendit, q̄ tibia iā subiaceat malo, ex hoc vero q̄ inferit ei passio, nō dū subiacet defectui: sed est in via ad deficientū. Sicut. n. operatio quæ est existentis in actu, est melior quā motus ad actum & perfectionē: ita & malum operationis in se cōsideratū plus hēt de ratione mali, quā malū passionis. Et ideo culpa habet plus de ratione mali, quā poena.

Quæst. dī. S. Thomæ. O Ad

Ar. præced. in fine. cor.

Ad primum ergo dicendum, quod si comparat premium ad meritum, & pena ad culpam quantum ad terminationem, sic inuenitur similis comparatio utrobique, quia sicut meritum terminat ad premium, ita culpa terminatur ad penam: sed si comparatur quantum ad intentionem, non est similis comparatio utrobique, sed magis e conuerso. Nam sicut aliquis operatur meritum propter premium acquirendum, ita aliquis infert penam propter culpam vitandam: unde sicut premium est melius merito, ita culpa est peior quam pena.

Ad II. dicendum, quod boni agentis est non solum perfectio prima, cuius priuatio est pena: sed et perfectio secunda quae operatio est, cui opponitur culpa: & melior est ipsa perfectio secunda quam prima. Et ideo culpa quae opponitur perfectioni secunde, habet plus de ratione mali quam pena, quae opponitur perfectioni primae.

Ad III. dicendum, quod culpa separatur a Deo separatione, quae opponitur unioni charitatis, secundum quam quis vult bonum ipsius Dei secundum quod in se est: pena autem separatur a Deo separatione, quae opponitur fruitioni, qua homo fruitur bono diuino. Et sic separatio culpae est peior, quam separatio poenae.

Ad IIII. dicendum, quod separatio ordinis ad finem potest accipi dupliciter, uno modo in ipso homine, & sic ordinis priuatio ad finem est pena, sicut & priuatio finis: alio modo in actione, & sic priuatio ordinis ad finem est culpa. Ex hoc non homo culpabilis est, quod agit actionem non ordinatam ad finem debitum: unde non est comparatio mali culpae ad malum poenae, sicut finis & ordinis ad finem, quia utrumque aliquo modo priuatur, & finem, & ordinem ad finem.

Ad V. dicendum, quod priuatio ipsius habitualis gratiae est poena: sed deprauatio actus quae deberet ex gratia procedere, est malum culpa. Et sic patet, quod malum culpae opponitur perfectiori bono, quia operatio est perfectio ipsius habitus.

Ad VI. dicendum, quod culpa quamuis sit per accidens causa poenae ex parte patientis poenam, tamen ex parte inferentis est causa per se. hoc enim intendit puniens, ut propter culpam poenam inferat.

Ad VII. dicendum, quod non ideo culpa est malum, quia pro culpa inferitur poena, sed potius e conuerso: ideo inferitur malum poenae ad coercendam, & ordinandam malitiam culpae. Et sic patet, quod malum non dicitur de culpa solum casualiter: sed et formaliter, & principaliter quam de poena, ut ex dictis patet. Et per hoc patet solutio ad Octauum, & Nonum.

In corp. ar.

Ad X. dicendum, quod non est iudicandum de rebus secundum existimationem malorum, sed secundum existimationem bonorum: sicut non est iudicandum de saporibus secundum existimationem aegri, sed secundum existimationem sani. Et ideo non est iudicanda poena peior, quia mali magis eam fugiunt, sed potius iudicanda est culpa deterius, quia boni magis fugiunt ipsam.

In lib. epist. ad Quintium incipit. Ne peccatis a medio. In corp. ar.

Ad XI. dicendum, quod virtuosi est fugere culpam propter seipsam, & non propter poenam: sed malorum est fugere culpam pro poena, secundum illud Horatii. Oderunt peccare mali formidine poenae. Oderunt peccare boni uirtutis amore, sed quod plus est, Deus poenam non infert, nisi pro culpa, ut dictum est.

Ad XII. dicendum, quod sequens priuatio est peior quam praecedens, quoniam includit ipsam. Et sic uerbo posse dici, quod poena cum culpa est peior quam culpa tantum. Et hoc quidem uerum est ex parte eius, qui punitur: sed ex parte punientis, poena habet rationem iustitiae, & ordinis, & sic per adiunctionem boni efficit culpa minus

F mala, ut Boetius probat in libro de Consolatione. Ad XIII. dicendum, quod culpa & poena pertinent ad naturam rationalem, quae secundum rationalem est, incorruptibilis est: unde poena propter subiectum non tollit etiam auferat uita corpori poenam. Unde concedo quod corpori simpliciter loquendo, peior sit poena, quam culpa.

Ad XIII. dicendum, quod Loth non propter culpam poenam, sed ostendit ordinem esse in fuga culpam: quia tolerabilis est, si quis committit minorem culpam quam maiorem.

Ad XV. dicendum, quod licet culpa sit temporaria, quantum ad actum, est tamen aeterna (nisi per penitentiam deleatur) quantum ad reatum & meritum, & aeternitas culpae est causa aeternitatis poenae.

Ad XVI. dicendum, quod esse in pluribus actibus alicui malo, scilicet quod est in moribus hominum, ex eo quod plures sequuntur naturam sensibilem quam rationem. Et ideo non oportet, quod quanto aliquid magis est in pluribus, tanto sit magis malum: quia secundum hoc peccata uenialia, quae per res committuntur essent peiora, quam mortalia.

Ad XVII. dicendum, quod poena est finis culpae quantum ad terminationem: sed non quantum ad intentionem, ut supra dictum est.

Ad XVIII. dicendum, quod ideo a poena inferri non potest aliquis redire ad uitam: quia culpa eorum qui sunt in inferno, expiari non potest. Unde per hoc non dicitur, quod poena sit magis malum, quam culpa.

Ad XIX. dicendum, quod aliquid non dicitur per prius de uno, quam de alio a dupliciter, uno modo quantum ad nominis impositionem: alio modo quantum ad rei naturam. Sicut nomina dicta de Deo creaturis, quantum ad nominum impositionem prius dicitur de creaturis: quantum uero ad ream rationem per prius dicitur de Deo, a quo in creaturis nominis perfectio deriuatur. Et similiter nihil prohibet, quod malum per prius dicatur secundum nominis impositionem de poena, per posterius uero secundum ream.

Ad XX. dicendum, quod fomes est principium culpam in potentia: sed malum in actu est poena, quam malum in potentia, ut Philosophus dicit in primo Metaphys. unde fomes non est magis malum quam culpa.

QVAESTIO II. De peccatis.

In duodecim articulos diuisa.

- ¶ Primo Enim quaeritur, Vtrum in omni peccato sit aliquis actus.
- ¶ Secundo, Vtrum peccatum consistat in actu uoluntatis tantum.
- ¶ Tertio, Vtrum peccatum principaliter consistat in actu uoluntatis.
- ¶ Quarto, Vtrum omnis actus sit indifferens.
- ¶ Quinto, Vtrum aliqui sint actus indifferentes.
- ¶ Sexto, Vtrum circumstantia det speciem peccati, vel uariet in aliud genus peccati.
- ¶ Septimo, Vtrum aliqua circumstantia aggrauet peccatum, cui non det speciem.
- ¶ Octauo, Vtrum circumstantia aggrauet peccatum in infinitum, ita ut de ueniali fiat mortale.
- ¶ Nono, Vtrum omnia peccata sint paria.
- ¶ Decimo, Vtrum peccatum sit gratuitum eo, quod maiori bono opponitur.
- ¶ Undecimo, Vtrum peccatum diminuat bonum naturae.
- ¶ Duodecimo, Vtrum peccatum possit corrumpere totum bonum naturae.